

SEÇİM KAMPANYASINDA T.İ.P.

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BİR GÜNTO RAPORU

TÜRKİYE GERİLEYEN

BİR ÜLKEDİR

GERİLEYEN EKONOMİDE ENFLASYON

TWIST

Eğer Kalkınma Planının öngördüğü yatırımlar gerçekleştirilmiş olsaydı, hiç şüphe edilmesin, çoktan şiddetli bir enflasyonun içinde bulunacaktık. Yatırımların ağır gidişi, şimdiye kadar hızlı bir enflasyonu önlemiştir. Ama kalkınma amacının feda edilmesine rağmen, ekonomi istikrara kavuşmuş değildir. Uzun süredir, Türk ekonomisi, bir kalkınma kaydetmeden, durgunluk ve enflasyon arasında bocalamaktadır.

CENTO raporu bu bakımdan uyarıcıdır: Son onbeş yıllık dönemde, memleketimizin ortalama kalkınma hızı, yüzde 4.8'dir. Fakat kalkınma hızı, yıldan yıla düşme eğilimi göstermektedir. Milli gelirin yıllık artış oranı devamlı azalarak, son onbeş yılda, yüzde 6.3'ten yüzde 3.5'e düşmüştür. Prof. Enos da, ünlü raporunda, 1953'den beri Türk ekonomisinin yerinde saydığını belirtmektedir.

Gelgelelim, Kalkınma Planı rafa kaldırıldığı halde, endişe verici bir enflasyonla karşı karşıya bulunmaktavız. Konjonktür Dairesinin, mevsimlik etkilerden arınmış toptan esva fiyatları endeksi, Mart ayında 279 iken, Ağustos'ta 302'ye yükselmiş, yani yüzde 8.2 oranında bir artış göstermiştir. Endeksin Eylül sonunda 308'e ulaşması ve böylece 7 aylık Demirelli koalisyon döneminde, toptan fiyat artışının yüzde 10'u geçmesi beklenmektedir. Bu, gerçekten çok yüksek ve ümit edilmedik bir hızlanıştır. Halbuki kamu yatırımları yerinde saymaktadır. Bu yılın ilk yarısında kamu yatırımlarının gerçekleşme oranı yüzde 21.6'dan ibarettir! İmalât sektöründe oran, genel ortalamanın da yüzde 5.4 gerisinde olarak, ancak yüzde 16,2'dir. Genel Bütçeli Dairelerde, yatırımların gerçekleşme oranı, ilk altı ayda yüzde 15'tir. Halbuki geçen yıl aynı dönemde bu oran yüzde 30 idi. Toplam kamu yatırımları da, durgunluk yılı sayılan 1964'te, enflasyon yılı 1965'e nazaran çok daha hızlı yürütülmüştü!.. Kamu yatırımlarındaki yavaşlamanın, özel yatırımlardaki artışla telâfi edildiğini düşünmek için ise ortada ciddi bir sebep yoktur. Demek ki yatırımlarda yavaşlamaya rağmen, fiyatlarında iktisatçıları haklı olarak endişeye düşüren bir hızlanma vardır. Yatırımlardaki artışın bir sonucu olmıyan bu fiyat yükselmeleri, Demirel'in düşüncesinin aksine, sıhhat değil, tam bir sıhatsızlık belirtisidir.

İktisatçılarımız hâlen hastalığın nedenlerini araştırmakta ve çeşitli ihtimalleri sıralamaktadırlar:

★ Merkez Bankası kredilerinde ve dolavisiyle para hacminde görülen büyük genişleme ve bunun gelirler ve harcamalar üzerindeki etkileri.

★ Elde para tutma arzusunun yavaşlaması ve harcamaların hızlanması.

★ İthalât hacminin daralması.

★ Hububat fiyatlarına zam, toptan sözleşmeler gibi gelir artırıcı tedbirlerin etkileri.

★ Son aylarda duraklamış olmasına rağmen, ihracat fiyatlarında görülen yükselme eğilimi.

★ Pazarların kötü organizasyonu dolavisiyle, gıda ve inşaat malzemesi fiyatlarında (demir ve çimento karaborsası gibi) vuku bulan spekülâtif yükselmeler.

Fiyat yükselmelerini etkileyen daha bir takım nedenler bulunabilir. Fakat ilk bakışta akla gelen belli başlı ihtimaller bunlardır. Care? Kalkınma amacı feda edildik-

ten sonra, istenirse, kamu harcamalarını kısıtlayıcı, kredileri daraltıcı klasik istikrar tedbirleriyle enflasyonist gidiş durdurulabilir. Sanırız ki eski yılların özlemini çeken iktidarlar dahi, Menderes tipi bir enflasyona kolay kolay müsaade etmeyeceklerdir. Türkiye'ye yardım veren Sam Amca'lar, Hans Amca'lar ile onların sözleriyle hareket eden mülteflerarası teşekküller de, dış ödeme güçlüklerini artıran ve devrimci gelişmeleri körükleyen enflasyona karşıdır. Gerekli ikazlarla, hükümetleri, her halde tedbir almaya zorlayacaklardır. Ne var ki, bu tedbirler de durgunluğa yol açmakta ve bir süre sonra ekonomiyi canlandırmak için yeniden para ve kredi muslukları gevşetilmektedir. Genişleme politikasıyla birlikte de, fiyat yükselmeleri başlamaktadır. Böylece, Türk ekonomisi, durgunluk ve enflasyon arasında eğilip bükülerek durduğu yerde twist vurmaktadır.

UN, SEKER VAR HELVA YOK!

Asıl mesele, «kırk satır mı, kırk katır mı» gibi çaresiz bir tercihten, yani yerimizde saymaktan kurtularak, sürekli bir kalkınmanın şartlarını yaratmaktadır.

Bunun da yolu, artık herkesin bildiği gibi, yatırımları arttırmaktır. Bilinmeyen taraf, fakir ülkelerin dahi, geniş yatırım imkânlarına sahip bulduklarıdır. Fakir ülkelerde, sermayenin kit olduğu iddiası, büyük bir yalandır. Sermaye kit değildir. Kit olan fiilen yatırılan miktardır. Fakat geniş halk kitlelerinin tüketimlerini kısmadan yatırılması mümkün olan miktar. Türkiye'ye hızlı bir kalkınma sağlamak için kat kat yeterlidir. Prof. Enos, Türkiye'de yatırılabilir ekonomik fazlanın milli gelirin yüzde 31'ine ulaştığını, ancak fiilen yatırılan miktarın yüzde 9 ilâ 12'den ibaret kaldığını hesaplamıştır. Amerikalı ünlü bilim adamı Prof. Paul Baran, bazı fakir ülkelerdeki fiilen gerçekleştirilen yatırım miktarları ile gerçekleştirilmesi mümkün olan yatırım oranlarını vermektedir. Meselâ Sevlan'da, milli gelirin yüzde 10'u yatırılmaktadır. Halbuki yatırılabilir ekonomik fazla yüzde 30'dur. Filbinler'de bu oranlar, yüzde 9 ile yüzde 25'tir. Demek ki fakir ülkeler, halk kitlelerinin tüketimini kıs-

madan, geniş yatırım imkânlarına sahiptirler.

Halkın büyük çoğunluğunun en kötü şartlar altında yaşadığı fakir ülkelerde, yatırılması mümkün olduğu halde yatırılmayan ekonomik fazla nereye gitmektedir? Bu ekonomik fazlayı, toprak ağasının merhametsiz rantı, tefecinin soygun faizi, komprador ile yabancı tekellerin korkunç kârı ve pahalı bir bürokrasinin lüzumsuz giderleri yutmaktadır. Kaba bir hesapla, Türkiye'de milli gelirin üçte birine yakın kısmını alan toprak ağası, tefeci ve komprador, bunun pek az bir kısmını yatırmakta, büyük kısmını İsviçre bankalarına, Boğazdaki ve Côte d'Azur'deki villalarına, gece kulüplerine ve çeşitli lüks tüketim mallarına gömmektedir. Yabancı tekeller, tarım ve maden alanlarında ihracat fiyatlarını empoze ederek, yeraltı ve yerüstü zenginliklerine el koyarak ve daha bir sürü yoldan ekonomik fazlanın önemli bir kısmını almaktadırlar. Tütün ve fındık üreticisini tefeci ve yerli alıcı kadar, hattâ daha fazla, yabancı tekeller sömürmektedir. Amerikan askerinden tasarrufu sağlamak amacıyla ölçsüz arttırılan savunma giderleri, milli gelirin yüzde 3 ilâ 4'ü oranında önemli bir yatırım fonunu götürmektedir.

Türkiye, toprak ağasının rantını, tefecinin faizini, komprador ile yabancı tekellerin kârını topluma mal etmedikçe ve verimsiz devlet giderlerini kısmadıkça, kalkınma yoluna giremez. Tefeci, aracı ve ağa saltanatına son veren bir toprak reformu ile komprador ve yabancı tekel egemenliğini kaldırarak geniş ölçüde millileştirmeler bunun için gereklidir ve kalkınmanın vazgeçilmez şartıdır.

UÇ TIP PLAN

Karma ekonomi, özel teşebbüs, dış yardım, yabancı sermaye v.s. edebiyatı altında gizlenmek istenen asıl mesele budur. Eğer ekonomi bugün, enflasyon ve durgunluk rüzgârlarının altında bir ilerleme kaydetmeden sahipsiz bir tekne gibi çalkalanıyorsa, bunun temel nedeni, ekonomiyi hızla harekete geçirecek kaynakların, hâkim sınıf elin-

de, yabancı tekellerle ortaklaşa istif edilmesidir. Çok korkulan bir kelimeyi çekinmeden söyleyelim: Türkiye'nin kalkınması, her şeyden önce bir sınıf değişikliği meselesidir. Komprador, tefeci, ağa ve yabancı tekel ittifakına dayanan bir kalkınma politikası, karma ekonomi ve plân edebiyatına rağmen, ekonomik gerileme, işsizlik, enflasyon ve yabancı egemenliğinden başka bir şey getirmemiştir.

Sözü Prof. Baran'a bırakalım: «Kaynakların kullanılma biçimi, hiç değilse kabaca, hâkim sınıfın çıkarlarına göre ayarlanır. Bu sebeple, herhangi bir ciddi plânlama çabasının, hâkim sınıfla ve onun iç ve dış müttelikleriyle keskin bir çatışmaya düşmesi kaçınılmaz bir olaydır. Çatışma, üç yoldan çözülebilir: Plânlama Teşkilâtı, eğer kapitalist bir hükümet tarafından kurulmuşsa, tıpkı hükümet gibi hâkim çıkarların eline geçer, bir süsten ibaret kalır ve varlığı, halkta kalkınma yolunda bir şeyler yapıyor hayalini beslemeye yarar. İkinci ihtimal, Plânlama Teşkilâtının, güçlü çıkarların baskılarına, rüşvetlerine ve nüfuzuna az çok karşı koyabilen reformcu bir hükümet tarafından kurulmasıdır. Plânlama Dairesi, kapitalist bir toplumda devletin sınıfların üstünde ve bağımsız olduğuna inanan namuslu reformcuların elindedir ve bunlar milli ekonomide köklü değişiklikler yapma çabasıdadırlar. Bu durumda, plâncılar, hâkim sınıfın inatçı bir mukavemeti ve sabotajı ile karşılaşacaklar, hemen hiç bir şey yapamayacaklar ve deneme, kaçınılmaz bir alt ürün olarak geniş halk tabakaları arasında gerçek plânlama fikrini de gözden düşürerek, bir şey yapamamanın huzursuzluğu ve iktidarsızlığı içinde son bulacaktır. Üçüncü ihtimal, plânlamanın, geniş bir halk hareketinin savaş çığırtması olması, eski düzenin mevzilenmiş çıkarları ile sürekli bir mücadeleye girilmesi ve başarılı bir sosyal devrimin, temel ekonomik örgütlenme ilkesi haline gelmesidir.»

Türkiye şimdi bu sosyal devrimin oluşu içindedir.

Doğan Avcıoğlu

Ekmeççi

Millet'ten İzzet Sedes

Ulus'tan Yurdakul Fincancıoğlu

Seçimlerde AP'nin en büyük oyu alacağını, ama tek başına çoğunluğu sağlayamayacağını sanıyorum. Seçim kampanyası başladığından beri AP. zayıflamıştır. Özel konuşmalarımızda AP. iler gelenlerinden de bu görüşü paylaşanlar var. YTP Doğuda biraz oy alabilir. Onlar, 25-30 milletvekili bekliyorlar, ama sanmıyorum. CKMP, yeni programa istibak edemedi, şansını zayıf görüyorum. MP, küçük partiler arasında daha kuvvetli gözükmektedir. CHP'nin AP'den fazla oy almaya şüphelidir. Fakat iki parti arasında büyük fark olmayacaktır.

FIKRET ÖTYAM — Bedii Güray'ın görüşlerine katılıyorum.

TURGAY UÇOZ — Bir sosyal oluş içinde bulunduğumuz gerçek. Ama sosyal adalet temasın partiler 1946 dan beri işler. Petrol dışında, ana davaların lüfi hep edildir. Sosyal adalet meseleleri o zamanlar doktrinler olarak ele alınıyordu. Ana davalara kamufle edilerek halka anlatılıyordu. Şimdi TIP'in ortaya çıkması, buna yeni bir hız vermiştir. CHP'nin ortanın solu görüşünde sınıflı ol-

lider - teşkilât çekişmesi ağır basmakta. Bu parti, belki grup bile teşkil edemez. MP Orta Anadoludan oy alabilir ve 15-20 çıkarabilir. TIP'i kestiremiyorum. Daha önceleri azami 10 diyordum. Balıkesir, Malatya ve Zonguldak'ta yaptığım son gezilerde, TIP lehine hızlı bir gelişme olduğunu gördüm. Malatya'da karşı partilerin adamları bile TIP'in 8-10 bin oy alacağını söylüyorlardı. Gördüklerim, ilk tahminlerimi değiştirdi. TIP 20 değilse bile 15 milletvekili çıkarabilir.

SORU — Son muhtar seçimleri, seçim sonuçları hakkında kabaca da olsa bir fikir vermez mi? Ulus'un yazdığına göre, 100'den fazla muhtar seçiminin hemen hepsini CHP. kazanmış.

YURDAKUL FİNCANCIOĞLU — Eski sonuçları bilmiyorum, mukayese yapamam. Bu yüzden değerlendirmek güç. Bununla beraber muhtar seçimlerinde yüzde 80 iştirak olmuş.

TURGAY UÇOZ — Muhtar seçimleri haberli yalnız Ulus'ta yayınlandı. Sihat derece sını bilmiyorum.

İZZET SEDES — İleri sürülen rakamlar doğrudur. Yalnız genel seçimlere kıstas olamaz.

MUSTAFA EKMEKÇİ — Benim kazandığım muhtar seçimleri hakkında bir fikrim var. Buralarda eskiden DP. kazanırdı, şimdi CHP. kazanmış. Bu, CHP. hesabına kaydedilecek bir husustur.

Tekrar konumuza dönersek, CHP'nin ortanın solu meselesinde samimiyetsiz olduğunu inanmıyorum. İnönü, başında beri ortanın solundadır. Bir özel sohbetinde İnönü «TIP, bizim devletçiliğimiz üzerinde yerdedi» demekteydi.

Radyoda partiler, vatandaştaki yeni eğilimlere uygun söz edeceklerdir. Samimi olanla olmayanı ayırmakta vatandaş belki bocalı yacaktır. Yalnız AP'li seçimde, partilere eski mutaassıba bağlılık yok. Başka partilere kayabilir. AP. tek başına iktidara gelebilir mi diye Demirel'e sordum. Demirel «Senet veremem» dedi. En yetkili böyle sövlevince, ben de AP. çoğunluğu sağlar diyemem. CHP. gücünü muhafaza edecek TIP. 15 kadar milletvekili çıkarabilir. CKMP, fazla bir şey getiremez. YTP. g'miştir. MP. ise alevi oyları alabilir. MP'nin Canakkaleden oy alınması hayret etmişim. Öğrendim ki, orada Tahtacı aleviler MP'ye oy vermişler.

ATILLA ONUK — Seçim AP. — CHP arasında geçecek. AP. tek başına iktidarı alır. CHP. ise Soysal'ın dediği gibi son kozunu oynamaktadır. Kendi kendini tasfiye zorunda kalabilir. CKMP'li seçmen lider değişikliği sonunda AP'ye oy verecektir. YTP. tepe taklak g'miştir. Millet Partisi 6961'deki 54 ile gelecektir. TIP'e karşı bir ilgi olduğu kanısında değilim. Çetin Altan'ın yazısı örnek verildi. Soförlere Altan imzalı bir beyanname verilmiş. Soförlere, küfürle bu beyannamelemeden 20-30 kadarını bana getirdiler. Köylerin de şu partiden bu partiye gecmeleri bir şey ifade etmez. Benim gazeteme her gün TIP'ten istifa edenlerin yazıları gelir. TIP belki hiç milletvekili çıkarmayacak. Nisbi temsil dolayısıyla müstakiller şans tanırım. Meselâ Madanoğlu kazanabilir.

SORU — AP. 1963 seçimlerinde oyların yüzde 49'unu almıştı. Halbuki şimdi küçük partilere şans veren bir seçim sistemi var. Sistem mutlaka büyük partilerin aleyhine işleyecektir. Sonra tüütün, fındık, petrol me-

seleleri AP'yi yıpratmadı mı?

ATILLA ONUK — Petrol yıpratı diyemem, ama aleyhte işledi. Fakat seçmen biliyor ki, AP. tek başına iktidarda değildir. Koalisyonun durumu malûm. Durum seçmene anlatılıyor. Bu sebeple, koalisyonun icraatı AP. oyuna tesir etmez. Muhtar seçimlerine gelince, CHP. lehine büyük fark gösteriyor. Fakat bu seçimlerde kanunen partiler aday gösteremez. Müstakiller aday olur. Partililik seçimde rol oynamaz. Bu sebeple sonuçlar bir değer taşınmaz. Esasen muhtar seçimlerinde AP. de güzel neticeler alıyor. Ne var ki, basın ile olan irtibat noksanlığı yüzünden, bunlar duyurulmuyor.

YURDAKUL FİNCANCIOĞLU — Bir noktada söz birliğine vardık: Halkta nyanış var. Ama bu nyanış geçimleri ne ölçüde etkileyebilecek? Muhafazakâr görüş, bir takım vaatlerle kitleleri daha bir süre aldatabilir. Seçimlerde AP. ile CHP'nin 380 ile 400 milletvekili çıkartacağını sanıyorum. İki parti arasındaki fark 10-15'ten fazla olamaz. Geriye 50-70 koltuk kalıyor. CKMP. ve YTP'ye şans tanımıyorum. MP. üçüncü parti olmak iddiasındadır. TIP ise 10-15 milletvekili çıkarabilir.

SORU — Partilerin muhafazakâr ve muhafazakâr olmayanlar gibi iki kanatta toplanmaları anlaşılıyor. Bir tarafta CHP, TIP. ve CKMP., öte tarafta AP, YTP. ve MP. var. Eğer herhangi bir parti tek başına çoğunluğu sağlayamazsa, mantıklı olarak, kanatların kendi içlerinde koalisyon yapmaları düşünülecektir. Fakat Batılı diplomatik çevrelerde,

iş adamları arasında ısrarla bir AP. — CHP. koalisyonundan söz edilmektedir. Ne deriniz?

KEMAL AYDAR — Onümüzdeki koalisyonlar fikir dizilerine göre olacaktır. AP. — CHP koalisyonunu mümkün görmem. Ya ortanın solunda yer almış partiler, yani CHP, TIP ve CKMP. ya da AP. MP. ve YTP. dizisi iktidara gelebilir. Makul olanı budur. AP. — CHP. koalisyonu gibi birleşmeler zararlıdır, çıkmaza götürür.

İZZET SEDES — Turgay Bey yeni bir tez ortaya attılar. AP. 240 koltuk bile olsa, tek başına hükümeti kurmayı YTP. ile koalisyonla gidebilir dediler. Demirel başbakan, Alican da yardımcısı olacak. MP. ile koalisyon 'se düşünülmemektedir. AP. — CHP koalisyonuna gelince, partilerin tutumuna ve seçim mücadelesine bakarsanız, imkânsız gözükür. Yalnız bu ihtimalden, ilgili partilerin karar organlarındaki kimseler dahi söz etmektedirler. Görüşler farklı ama, büyük çoğunluk sağlanır deniyor. Görüş farkları yüzünden hükümette kavgalar olur, işler uzayabilir. Ama Mecliste sağlam bir çoğunluk bulunması büyük avantajdır. Tabii ki, en mantıklı olanı AP. — YTP. ya da CHP., TIP., CKMP. koalisyonları. Yalnız aedidim gibi MP. ile koalisyonu kimse istememekte, dir. AP. — MP. koalisyonu, AP. — TIP koalisyonundan da uzak bir ihtimal. Bu durum, AP. — CHP. koalisyonu ihtimalini arttır. maktadır. Yalnız bunun kurulup işlenmesi çok zor.

KEMAL AYDAR — AP. ile CHP. meselâ petrolde nasıl yanyana gelebilir?

İZZET SEDES — İşleyebilirse...

KEMAL AYDAR — Böyle bir koalisyon mutlaka zararlıdır.

İLHAMİ SOYSAL — AP. — CHP. koalisyonu da başka her türlü kombinasyon da mümkün. Kuvvetli ihtimal, yettiği takdirde, AP. — YTP. koalisyonu. Yetmezse CHP. koalisyonu araştırılacaktır.

UNAL OSKAY — Seçimlerden sonra ağır bir iktisadi durumla karşı karşıya kalacağız. Dış kred. ere ihtiyaç büyük. Kred. verecekler, ufak çoğunluğa dayanan zayıf hükümetler yerine iki büyük partinin koalisyonunu tercih etmezler mi, yani AP. — CHP. koalisyonu bir zorunluluk olarak çıkmaz mı?

İLHAMİ SOYSAL — Bu soruyu tamam, için söyleyeyim. Demirel ile Balıkesir'e giderken uçakta enteresan bir konuşmamız oldu. Demirel'e, AP. — CHP. koalisyonu meselesini sordum. Çok sakrak bir kahkaha oldu cevap.

BEDİİ GURAY — AP. 230 koltuk olsa da, istihbaratımıza göre, tampon olarak YTP.'yi yanına alacak. En kuvvetli ihtimal bu. İkinci ihtimal bir CHP. — TIP. — CKMP koalisyonu olabilir. AP. — CHP. koalisyonu üçüncü ihtimal o'ntak düşünülebilir. Diğer taraftan MP. Ti bir koalisyon. AP. — TIP. koalisyonu gibi mümkün değil.

ATILLA ONUK — Siyasette her şey mümkün. Yalnız mantık yoluyla, AP. — CHP. koalisyonu olacağına kanı değilim. Parliamento'ya iki tarafın da müfritleri geliyor. Gruplara bu koalisyonla kabul ettirilemez.

YURDAKUL FİNCANCIOĞLU — CHP. AP. ile koalisyonunu yararlı olduğunu, köylerde partiler arasındaki düşmanlığı kaldırdığını, yakınlaşmayı sağladığını çok defa belirtmiştir. AP.'de CHP'den çekinmektedir. Bu sebeple, AP. — CHP. koalisyonu mümkündür. Ama önce küçük partilerle koalisyonu düşünmek lazıma. MP'den bizzat olunabilir, fakat zaruretler AP.'yi MP. ile koalisyonla zorlayabilir.

TURGAY UÇOZ — En kuvvetli ihtimal AP. — YTP. koalisyonu. AP. — YTP. — MP. de olabilir. AP. — CHP. koalisyonu üçüncü derecede bir ihtimal. Sonra AP. — CHP. koalisyonu kim başbakan olacak meselesini ortaya çıkarıyor.

İLHAMİ SOYSAL — MP. koalisyon dışı sırankılır sözünü hata buluyorum. Milletvekillerinde bakan olma arzusu çok kuvvetli. CKMP koalisyonla katılma arzusu yüzünden Bölükbaşısı partiden ayrılmaya zorladı. MP'de gerekirse Bölükbaşısı atıp koalisyonla zirebilir.

MUSTAFA EKMEKÇİ — Şimdiye kadar MP. CHP. ile koalisyon yapılmayacağını, TIP. ise programına yakın görüşleri savunan partileri destekleyebileceğini açıklamıştır. Bunun dışında çeşitli kombinasyonlar olabilir. Yalnız partilere rahat rahat koalisyon yapılmayacak iç ve dış kuvvetler vardır. Zinde kuvvetler daima hesaba katılması gerekli bir güç olarak ortadadır. Zinde kuvvetler, arzulamadıkları bir koalisyon meselesinde çok ağır basabilirler. Bir de dış kuvvetler meselesi var. Bazı dostlarımızın AP.'yi muhalefette görmek istememelerini muhakkak. Yeni Genel Porter'den korkulur. Benim ka- nım odur ki, 1965 — 1969 çok kritik bir dönem olacaktır.

TURGAY UÇOZ — Ekmeççi'nin görüşüne katılmıyorum. 1965 yılına geldikten sonra, gerek iç, gerek dış kuvvetlerin artık etkili olamaz.

Aksun'dan Bedii Güray

duğuna inanmıyorum. Ağaların partisi sola kayamaz, bünyesi müsait değil. CHP. ortanın solu sloganıyla, TIP ve CKMP'ye doğru kaymayı önlemek istemektedir.

Bedii Güray arkadaşımı AP. hakkındaki görüşlerine katılmıyorum. Seçim kampanyası hakkında hüküm vermek için daha acele etmemek gerek. Yeni davalara atılması beklenemez, davalara belli. AP'nin oyların yüzde 31-32'sini alacağı kanısındayım. Ama buna rağmen YTP. ile koalisyonla gidecektir.

İLHAMİ SOYSAL — Seçim mücadelesi AP. — CHP arasında olacaktır. Vatandaş CHP'ye inanmıyor, AP'ye güvenmiyor. Önde gelen AP. 210-215 milletvekili çıkarabilir. Oy itibarıyla yüzde 49 u herhalde aşamaz. CHP son şansını oynuyor. Oyların azami yüzde 40 ını alabilir. Yüzde 35 ten aşağı düşmez. YTP. tepe taklak yuvarlanmakta olan bir partidir, kabci değil. CKMP. ters bir sürpriz yapacak ve çok az milletvekili çıkartacaktır. Başlangıçta CKMP. 20-25 koltuk alır sanıyordum, fakat

Aksun'dan İlhami Soysal

neatını önlemek suretiyle hayvan imnında karşılara rakip çıkarılmak ve bu suretle küçük müstahsill sömürmeye devam etmek. Bir de Sovyetler Ticaret Müstahsil ile teması tekelinde tutmak e mukaveleleri istedikleri gibi ağıtabilmek.

Bu durum müstahsilli o kadar arara sokmaktadır ki maddi imnaları çok dar olan küçük müstahsil Senato Başkanı Suat Hayri güplüye iki kişilik bir heyet göndermiş ve Kars Birliğinin alın politikasından acı acı dert yanmış

Kars Birliğinin keyfi hareketleri o kadar ileri gitmiştir ki nihayet Bakanlık bir müfettiş eliyle bu birliğin teftişi lüzumunu hissetmiş ve Kars Birliği İdare heyetini Ankara'ya çağırıştır.

Seyahatta olan Teşkilâtlandırma Umum Müdürünün odasında yapılan toplantıya, dördüncü koalisyondan hükümeti Ticaret Bakanı Mustafa Zerenin dış ticaret dairesine tetirdiği yeni ekilde bir gün evvel hracatı tedvire memur başkan muavinliğine atanan Turgut Çarık başkanlık etmiştir. Bu toplantıda aşağıdaki hususlar hemen ortaya çıkmıştır.

a - Kars Birliği tekelci durumunun muhafaza ve devamını istemek ve bu ara yeni kurulan Kars Birliğine de Rusya'ya yapılacak ihracatı teşkil yetkisinin verilmesini hususunda direnmektedir.

b - Beş üyesinin mukavelesini teşkil etmemiştir. Çünkü bunlar Sovyetlerle müstakilen mukavele imzalamışlardır.

c - Kars Birliğine üye olmadıkları Ruslarla bir mukavele imzalayan bir firmayı da üye kaydetmeyecektir.

Tartışmalarda birlik üyeleri o kadar ileri gitmişlerdir ki Birliğin İkinci Başkanı, Birliğe üye ol-

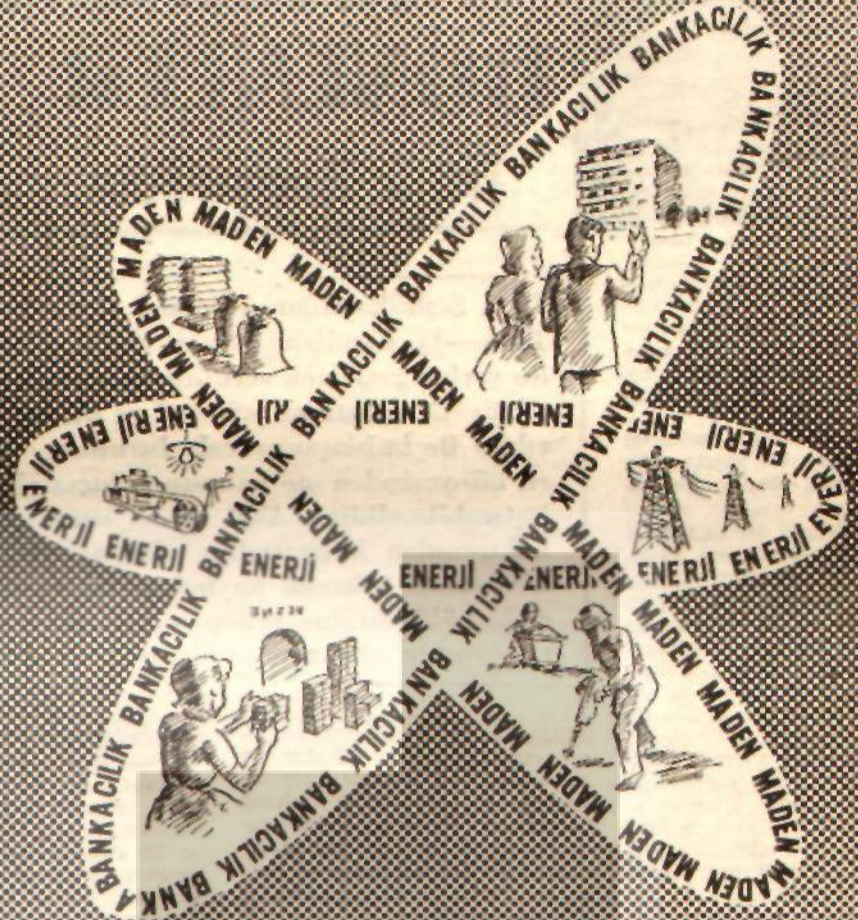
mak için doğu illerinde canlı hayvan işleriyle istigal etmenin zorlu olmadığını, tezini savunan bir Bakanlık Sube Müdürünü karşı taraftan menfaat sağlamakla suçlamıştır. Kanunî görevini yapmak ta olan bir memura yapılan ve kanunen bir suç teşkil eden bu hareket karşısında ne tepki göstereceği merakıyla bütün gözler Turgut Çarık'ya dönmüş, ama Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi Reis Muavini sadece «Kardeş kardeş geçin» demekle yetinmiştir.

Bir gün sonra ikinci bir toplantı daha yapılmış bu toplantıya da Dış Ticaret Dairesi İkinci Reisi Başkanlık etmiş ve Turgut Çarık'ı da toplantıya katılmıştır. Bu toplantıda ise Kars Birliği Birinci Başkanı ve muhaliflerinden birisi tabancalarına el atmışlar, herkes başkent Ankara'da ve Ticaret Bakanlığının çatısı altında resmi bir toplantıda fikirlerini Koçerovari metodlarla savunmak pervasızlığını gösterenlere karşı İkinci Reis Celil Vayisoğlunun ne reaksiyon göstereceğini merakla beklemişse de, İkinci Reis de bir gün evvel Turgut Çarık'ın yaptığı gibi olayı görmemezlikten gelmiştir.

Bu kadar ağır bir durum karşısında Bakanlığın tek tepkisi tabancalara el atılmasından aşırı bozulan raporöre eve gitmesi için izin vermekten ibaret kalmıştır. Kısa bir zaman sonra Turgut Çarık ve Celil Vayisoğlunun bu garip tutumlarının sebebini Bakanlık koridorlarında dolaşan fısıltılı dedikodular izah etmiştir. Hiç kimsenin inanmadığı bu dedikodular da bu iki memurun Ticaret Bakanından ne yapıp yapıp Kars Birliğini kollamaları direktifini aldıkları ileri sürülmektedir.

(Devam edecek)

ETİBANK

MADEN
ENERJİ
BANKACILIK

SAHALARINDA MEMLEKET EKONOMİSİNE
HİZMET EDEN YEGÂNE MÜESSESEDİR

BASIN - 18c23

FETHİ NACİ'NİN EDEBİYAT YAZILARI İNSAN TÜKENMEZ

1956'da yayınlandığı zaman bir hâdise olan bu kitabın elde mevcut pek az sayısı satışa çıkarılmıştır. Fiyatı 4 Liradır.
GENEL DAĞITIM : UĞRAK KİTAPÇEVİ - Beyaz Saray, Beyazıt - İst.
YÖN - 098

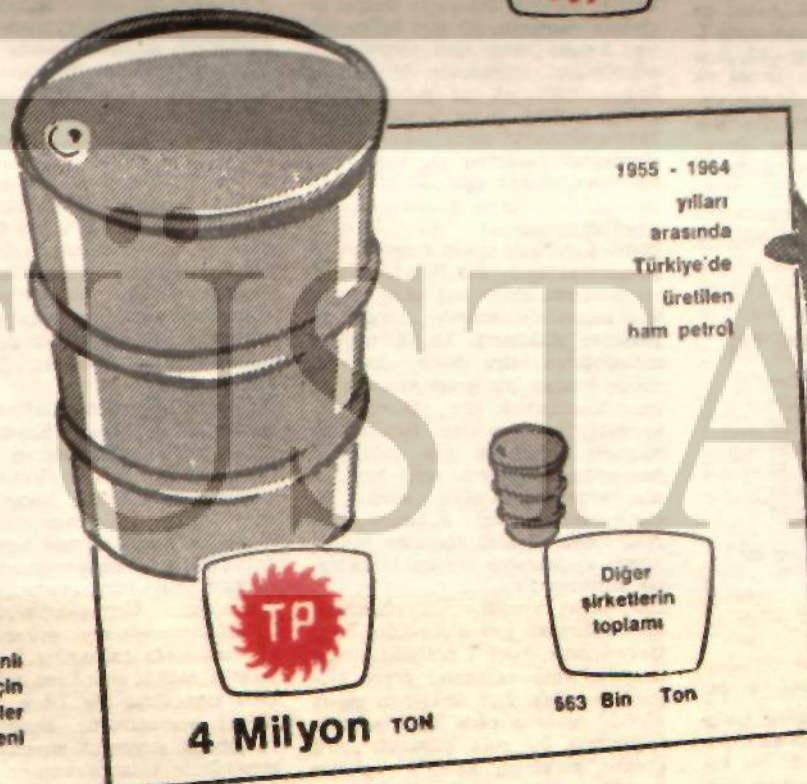
Kendi öz malını kullan

Türkiye'de en çok petrolü çıkartır!

Kısa zamanda büyük gelişme..

Bu gelişmede sizin payınız büyüktür...

Zira ısrarla aradığınız Yüksek oktanlı Türk benzini ihtiyacınızı karşılamak için her gün binlerce mühendis ve işçi sizler için çalışıyor. Bu aranan tevecçüh yeni gelişmelere yol açmaktadır.

Delta Reklamcılık

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O.

BASIN - 18P2

SAYFA 123

KİTAP YASAKLAMA VE «YASAKLANMIŞ KİTAPLAR»

Evinç Dincer

10 Mayıs 1933'de Berlin Üniversitesi meydanında öğrenciler kitap yakıyorlar. 2500 kitap kül yığını olmaya mahkûm edildi. Bu yangını 40.000 kişi seyretti. Bu cinayeti de diyebiliriz. Milton «iyi bir kitabı yoketmek bir insanı öldürmektir» diyordu. Bu 40.000 kişi içinde Milton gibi düşünüp, ateşin karşısında gözleri yaşaranlar, insanlığından utananlar olmamış mıdır? Belki olmuştur, ama onların da dilleri bağlanmıştı.

Üniversite gençliği kitap yakamaz. Onlara kitaplar yakılır. Çeşitli sloganlarla tehdit edilir ve kitap yakma ölümcül bir davranış gibi gösterilir. Bu eylemin gerçek motiflerini elbette yaktarımlar bilirler. Tarih kitap yakmanın ve yasaklanmanın türlü örnekleriyle dolu ve her örnekte açık nedenler yanında örtülü nedenler var. «Ahlâk dışı», «geleceğe aykırı», «bozguncu», «halkı kızdıran», «bölücü» olmakla suçlandırılmış nice kitap tarihin bir başka döneminde okul kitaplığına kadar giriyor, klasik kültürün ana eserlerinden sayılıyor. Nazi seferinin bunlardan haberi olmasın olmazdı.

Düşünce özgürlüğünün sağlanacağı gelişmeden yoksun bırakılmış toplumların yöneticileri tarih önünde suçludurlar. Aldatılmış halklar, yikanmış beyinler için yanmamak elde değil. Ama şu eldatma ve uyutma olanaklarını ellerinde tutanlar da bir başka yünden zavalı kişiler. Ne yaparsalar sonunda yeni düşmüşler. Tarihin ağız durduramamışlar. Kendi durumlarını bir süre için sağlama bağlamışlar, hepsi o kadar. Ondan sonra yeni bir dalga kaçınılmaz olarak gelmiş ve yasakla-

nan yazarların dedikleri, özelliklerine göre, kimi ahlâk kuralı, kimi kâinat, kimi resmî din, kimi ekonomik düzenin ilkeleri olmuş. Çirkinin, güzelin ölçüsü de değişmiş.

Anne Lyon Haight'ın uzun bir araştırma sonunda hazırladığı **Yasaklanmış Kitaplar** (Banned Books) da oldukça zengin bir liste sunulmuş. Kitaplar, Homeros'un Odiseus'undan Howard Fast'ın Citizen Tom Paine'ine kadar kronolojik bir dizi içinde sıralanmış. Yazarların kimi camıdan, kimi ekmeğinden, kimi yurdundan olmuş; ama bakıyorsunuz eserleri tarihin bir başka döneminde, ya da aynı dönemde başka yerlerde silinmişliği sürdürmüşler, günümüze ulaşmışlar. Bu arada ne olmuş? Toplumlarına uyansız geçimmiş, düşünce alış-verişini ancak yöneticiler ve egemen sınıflar katında kalmış. Eski Yunan'dan günümüze kadar uzanan «insanın mutluluğu» kavramı üzerindeki tartışmalar da olsun, bu mutluluğu gerçekleştirme eylemlerinde olsun hep belli bir ahlak göz önünde bulundurulmuş.

A. L. Haight'ın kitabında sayıları 189'a varan yazar, düşünür, din adamı, sanatçı ve bilginlere açılan **Liste Homeros'la başlıyor**. Eflatun İdeal Devlet'inde Odiseus'u gençler için sakıncalı bulmuş. Eflatun'un ahlâk ve sanat anlayışıyla Homeros'un destanlarındaki kahramanlık anlayışının bağdaşamayacağı belli. Ama, Roma'ya geçince iş değişiyor. Kaligula Odiseus'u yasaklarken bütünüyle Yunan düşüncesine karşıydı ve bu karşı oluşum temelinde kendi baskı rejiminin düşünce özgürlüğüne dayanılabileceği korkusu vardı. Bu korku Kaligula'ya özgü bir

korku olsaydı üzerinde durulmaya bile değmezdi. Çağımıza kadar gelmiş bir korku bu. Elimizdeki kitap bu korku temeline dayanan sansürün örnekleriyle dolu.

İncil için, Kur'an için türlü yasaklar konmuş. Özellikle çevicileri çeşitli kuşulara yol açmış insan böyle bir listeye göz atmadan da bazı isimler düşünülebilir. Örnekte Aristofanes, Erasmus, Machiavelli, Luther, Montaigne, Voltaire, Darwin, Marx, Zola, Shaw ve daha birçoğu sıralanabilir kafamızda. Bunlar tedirgin yazarlardır. Birçok insanı da tedirgin etmişlerdir. Ama, bakıyorsunuz Shakespearesi Richard II, Kral Lear ve Venedik Taciri ile kara listede Nerelede mi? XVI. yüzyılda başlayarak zaman zaman İngiltere ve Amerika'da. En son 1931'de New York'ta Venedik Taciri Bufallo ve Manchester'de okul kitaplığından kaldırılmış. 1953'te Amerika'daki musevi cemaati eserin sahneye konulmaması için baskı yapmış. Shvlock tipi bir takım insanları tedirgin etmekte devam ediyor.

Yasaklanmış Kitaplar'a bir önsöz yazan Morris Ernst «Kitaplara sansür koyanlar hiç bir zaman bunları kendileri için tehlikeli görmemişlerdir. Bozulacağını, kaldırılacağını iddia ettikleri insanlar hep kendilerinin başkalarını değil, Bizde de sık sık «halkın ahlâkına», «geleceğine» inançlarına zarar verecek eserlerin yasaklanmasının ulusal bir görev» olduğuna sözlenir. Oysa böyle bir Enorme önce «halk» deyiminin açıklanmasını şart koşar. Bu «zararlı» yayınların etkisinden uzak kalabilenler «halk»-dan ayrı insanlar olduklarına göre «halk» kimdir? Bu «halk»ın ahlâkı, inancı nedir? Bir ulusun her toplumsal sınıfında aynı ahlâk anlayışı, inanç ve gelenekleri gözlemlenebilir mi? «Halk» sözünü çeşitli anlamlarda kullanmış olmasaydı bugün Atatürk'ün «halkçılık» kavramı ile ne demek istediği üzerinde tartışmalar sürüp gider miydi? «Halk» deyiminin açıklanmasıyla da iş bitmiyor. Bir toplumun ahlâkını, geleneklerini, dinini belirleyen koşullar da ayrı bir konu. Bilimsel araştırma gerektiren bir sorun. Değişmez sanılan gelenek de değişir. Ağır bir tempo ile o da toplumsal yapı değişimlerine kaçınılmaz olarak ayak uydurur. Sosyolojik ve sosyal psikolojik bu değişimlik, kurallara mümkün olan yakınlıkla belirtme yolunda.

Her toplum düzeni bir ideolojiyi de beraberinde getirir. Doğru ile yanlış haklı ile haksızın, çirkini ile güzelin, giderek bilimsel gerçek dediğimiz değerlerin bile ekonomik-politik yapıyla ilişkisi toplumların tarihi boyunca sorgulanabilir. Bir politikacı ya da her türlü bir baskı grubu, yayıncılara yasak kovarsa, bazı kitapların belli kütüphanelerde bulundurulmasını ya da yurda sokulmasını yasaklayacaksa sansürün tarihindeki çeşitlerini, nedenlerini, etkinliği derecesini bilmez ve hele sansür'e karşı tenkidleri hesaba katmazsa yayıncı yalnız söz geçirebildiği toplumun, sanatçının, aydınların bir zaman için elini kolunu bağlamakla kalmaz, kendisini çitirmekten sorumlu tuttuğu halkını da büyük bir karanlığa gömer.

İnsanlar özgür olacaklarsa, kendi davranışlarını, dünya görüşlerini, inançlarını kendileri belirleyeceklerse onlara önce bir seçim yapma özgürlüğü tanımalıdır. Tanımalıdır diyoruz ama aslında tanımaz. Tarihsel koşullar insanı bu özgürlüğe zorlar. Fırsat eşitliği elde edildiğinde, sınıf çatışmaları ortadan kalktıktan sonra gerçeklerin açığa çıkması kimseyi korkutmaz olur. İnsan oğlu ancak o zaman yeteneklerini varıştırmanın gururunu duyabilir. Ve ancak o zaman insan «Düşünen ve her düşünüşünü dile getirebilen hayvan olarak tanımlanabilir».

Haber Spiker'inin Dedikleri

*Sizdi haberleri veriyorduz
Bir dağ yürüdü Şili de insanların üstüne
İngiliz başbakan iki buçuk saat nutuk çekti
Ve başlamadan bitti
Amerikan çelik fabrikalarındaki grev.*

*Gene dün bütün gün
Vietnam'da kaza çıktı
Yü. kık sekiz çıkış yaptı Amerikan uçakları
Tonlarla yangın bombası attılar Vietnam'da ormanlara
Çiçekler yandı önce ve sonra
O çiçekleri hiçbir zaman açmazlar bir daha
Yandı Vietnam'da kuşların sesleri
Vietnam kuşlarının güzel sesleri
Milyonu birden kalkıp konardı ormanlara.*

*Otuzbeş kadın ve çocuk ölümlü saydılar Amerikan askerleri
bir köyde*

*Az bulduklarından otuzbeş ölüldü
Bu kadarlık için için mi yırtıp gelmişti uçaklar yerli göğü
Arandılar durdular oralarda
Bulamayınca da tek ölü fazla
Çiçeklerini tükürdüler öfkelerinden yeniden çiçek aldılar
ağzlarına*

*Daha da çirkin olmak için
Tavuklara nisan alıp vurdular
Daha da çirkin olmak için
Çiçekli bir bahçenin ortasında
Uzunca oynadılar akşama kadar.*

*Aksam olunca da
Çıkardılar konserve kutularını viskilerinin
Biri vurdular tavukları kızartıp geldi çiçekler yangınında
Ne kadar garip düştüyse de Vietnam tavukları
Akşam karanlığında viskinin yanında
Çoktan çirkinmiş olduğundan yadırgama
Yardımsız kapkara bir Kongo suyunda
Bu hırsızlar ve katiller sofrasında her şeye gülmüyordu.*

*Gecenin ortasında
Bir çakal pıvaladı dağlarda
Bir gece kusu ötü
Çakal işaretti gece kusu parolaya
Sonra beklemeyen Muson'ların gelmesini
Bir ot büyüdü
Ve kıpırkırdı bir gül gibi düştü Ay su yataklarına.*

*Hep böyle olur buralarda
Muson'lardan önce
Muson'lardan sonra
Bir ay ışığı yağar Vietnam'da ormanlara.*

*Amerikan askerlerinin uzunca oynadıkları köye
Bir başını yaptı çeteler
Gecenin üçünde
Tek Amerikan askeri kurtulmadı.*

*Sonra arayıp buldular kendi ölümlerini
Ağlamadan baktılar
Uzun ve çok uzak bir zamanda sabah
İlk ses etmeden ölümler zombiler
Gene sonra hiç ses etmeden
Yanmış kövlerin içinde
Yüklenip acısı, hüzünü, yorgunluğu
Yürüyüp gittiler dağlara doğru.*

Mehmet Karabulut

Bertolt Brecht

ERİK AĞACI

*Bir erik ağacı var bançede,
Öylesine cılız, öylesine küçük ki.
Tahta perde çekmişler çevresine
Kimse kesmesin diye gövdesini.*

*Ne kadar çabalarsa çabalasın
Boy atamıyor bir türlü;
Ne suçu var zavalheğim,
Gördüğü yok ki güneşi.*

*İnanmak zor bu eriksiz ağacın
Erik ağacı olduğuna,
Ama sahiden erik ağacı bu,
Yapraklarından belli.*

Türkçesi: Ülkü Tamer

NAZİM HİKMET

2 YENİ KİTAP:

FERHAD İLE ŞİRİN

DRAM 3 PERDE. 3 LİRA

SAAT 21 - 22 ŞİİRLERİ

2 LİRA

De Yayınevi, Vilâyet Han, Kat 2 * CAĞALOĞLU

YON - 112

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLAN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel MÜDÜRLÜK:
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No: 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

Türkiye'nin petrol davasını halletmek için bir kanunla kurulmuş olup, sermayesinin büyük çoğunluğu da Türk hazinesine ait bulunan Türkiye Petrolleri A.O. memleketin artmakta olan petrol ürünleri ihtiyacını karşılamak amacıyla İzmir'de bir rafineri kurmağa karar vermiş ve bunun belgesi için de Petrol Dairesi Reisliğine başvurmuştur. Reisliği yapması gereken işlem, derhal belgeyi vererek bu sunulmuş mülhesesinin biran önce kurulmasını sağlanmaktan ibarettir. Zaten bu teşebbüs, 1966 yılı plan tasarisına da girmiştir. Plan ise Türk Anayasasının 129 uncu maddesine dayanmaktadır.

Petrol Kanununun bütün maddeleri, ancak ve ancak bağımsız ve egemen bir devlet kavramıyla bağdaşacak ve Anayasamıza uygun düşecek surette yorumlanabilir. Başka füzüsünün, mesela ancak bir sömürgeci yahut «siyasal veya iktisadi madda rejimine tâbi bir devlet» in tahammül edebileceği çözümlerin, Türk Devleti ve Türk Hukuk düzeni için bahis konusu olmayacağı şüphesizdir.

Türkiye'nin petrol davasını çözmek amacıyla kurulmuş millî petrol müessesesi, yeni bir rafineri kurma talebinde bulunduğuna, onun verdiği bilgiler incelenecek Devlet Planlama Teşkilatının onayından geçtiğine göre, Petrol Dairesi de, olsa olsa meseleyi bir kere de teknik yünden gözönünde bulunduracak ve herhangi bir şahsın müktesep hakkı da ihlâl edilmiyorsa, belgeyi derhal verecektir. Bir yabancı şirketin çıkıp da, «Türk Devletinin veya millî petrol müessesesinin bu rafineri kurmasına itiraz ediyorum; çünkü aynı şeyi ben yapacağım, rafinerimi gelecekte benim» diyebilmesini, ne bağımsız Devlet kavramı ile, ne hukuk prensipleri ile ve ne de akılla bağdaştırılabileceği imkân yoktur. Yabancı şirketlerin ileri sürbileceği yegâne itiraz, şundan ibaret olabilir: «Bize 3 milyon 200 bin ton ham petrol kapasiteli bir rafineri belgesi verilmiştir; yabancı hampetrol tasfiye etmek üzere kurulacak yeni millî rafineri, ATAS Rafinerisinin mallarının elinde kalmasına sebep olacak ve böylece kazanılmış haklara ruhez ihlâl edilecektir». Oysa bu üç yabancı şirketin, (Mobil, Shell ve BP nin) itirazları böyle değildir. Çünkü yeni kurulacak rafineri, bugünkü değil, arsan ihtiyacı karşılayacaktır. Bu şirketler demektedirler ki, bize vaktiyle tanınan haklardan başka, şimdi yeni haklar ve imkânlar tanınmasını istiyoruz. Hem de, kendilerine yeni haklar ve imkânlar tanınmasını rica etmiyorlar; kanunla dayanarak (bir hak olarak) yeni rafineri kurbileceklerini ve Türk Devletinin (millî müessesesinin) rafineri kurmasına mâni olabileceklerini zati haddiyle iddia ediyorlar. Başka bir deyimle; Türk kanunlarının (Türk Hukuk sisteminin) yeni kurulacak bir rafineriyi, Türk Devletinin veya millî petrol müessesesinin değil de, yabancı şirketlerin kurmasını mümkün kıldığını iddia etmek gibi ancak sömürgeci kabul edilecek bir görüşü savunmaktadırlar. On projelerini yabancı şirketlerin müşaviri olan Max Ball'un hazırladığı Petrol Kanununun kelimelerinden (lafından) bu anlamın çıkaracağını farzetsek bile, kanunların yorumlanmasında hukuk ilminin ve tabikatin kabul ettiği «doğru yorumlama metodu» »ta bu

RAFİNERİ KURAMAZSINIZ DİYORLAR!..

Prof. Dr. Muammer Aksoy, TPAO'nun İzmir'de kuracağı rafineriye yabancı şirketlerin itiraz etmelerine karşı, Petrol Dairesine 25.9.1965 günü şu cevabı vermiştir :

sonuca ulaştıramaz. Zira biricik doğru olan yorumlama metoduna (amaçlı yorumlamaya, gai tefsire) göre, «her hüküm, kanun koyucunun bugün ulaşması gereken amaca uygun olarak yorumlanmak zorundadır». Hele kanunların tefsiri, hiçbir suretle Anayasaya zıt bir anlam taşıyamaz. Bir hükmün anlamı, Anayasada ifadesini bulan kurallara ve hukukun mütearife haline gelmiş genel prensiplerine uygun düşecektir. Böyle olunca da, bir memleketin topraklarındaki iktisadi faaliyetin, önce o Devlete veya vatandaşlara hasredileceği şüphesizdir. Bağımsız Devlet kavramı ve egemenlik kavramı, bunu gerektirir.

Şu halde Petrol Kanununda petrol şirketlerine tanınmış olan itiraz yetkisinin, kazanılmış bir hakka değil de «menfaata» dayandırılabilmesi, ancak bir yabancı şirketin yabancı şirkete karşı yapacağı itirazlarda söz konusu olabilir. Yabancı şirketlerin Türk Devletine veya millî müesseseye karşı, onların kuracağı bir rafineri sebebiyle, gelecekteki menfaatlerini ileri sürerek itirazda bulunabilmesi, «Kamu Hukukunun esasları ve Devletin haysiyeti ile bağdaşmaz. Bağımsız Türk Devletinin, yeni ve millî bir rafineri kurabilmesinin, yabancı şirketlerin veya devletlerin müsaadesine bağlı olması anlamına gelecek böyle bir çözüm tasavvur etmek bile caiz değildir. Aksi yorumu kabul etmek, Anayasamızın 4 üncü maddesinde ilân edilen «ulusal egemenliğe» açıkça aykırı düşen bir çözümlü benimsemek olur. Buna ise, ne herhangi bir şahsın, ne de herhangi bir makamın yetkisi yoktur.

2 - Üç yabancı şirketin «biz bu işi daha ucuza göreceğiz, bu sebeple millî müessesesini değil, bizim yeni bir rafineri kurmamız gerekir» diyerek bir hak iddiasıyla ortaya çıkmaları (x), tam mânâsıyla abes ve hattâ gülünç bir talep teşkil eder. Böyle bir hak iddiası, mesela Sovyetlerin, «ben Boğazları daha ucuza ve daha iyi olarak tahkim edeceğiz, o halde tahkimat işini bana terkedin» demesi kadar garip, haddini bilmeden yapılan, hattâ bir devlete karşı küstahlık teşkil eden bir taleptir.

3 - Türk Devleti, Anayasamızın 2 nci maddesinde bir sosyal devlet olarak nitelendirilmektedir. Bu sebeple onun görevleri, yalnız eski Poliş Devletinin asayiş görevlerinden ibaret değildir. Türkiye Cum-

huriyeti, «refah devleti» nin bütün gereklerini yerine getirmek zorunda değildir. Anayasamızın 41 inci maddesi bu alandaki ana kurallı koymuştur: «Madde 41 - İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yararlı bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir. İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, millî tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin görevidir.»

Demek oluyor ki, bütün iktisadi faaliyet ve bu arada yeraltı servetlerinin işletilmesi ve bütün sanayi dalları, ancak ve ancak Türk toplumunun ve Türk vatandaşlarına refahını çoğaltacak surette düzenlenmektedir. Bunun için ise, petrol sanayii ile yaratılacak iktisadi değerler, mümkün olduğu kadar Türkyede kalmalı, Türk toplumuna hasredilmesi gerekir. İşte millî müessesesinin bir rafineri kurması halinde, bu sonucu mükemmel ulaşılabilecektir. Çünkü onun bütün kârı Türkyede kalacaktır.

Buna karşılık üç yabancı şirketin işlettiği hampetrol miktarını çoğaltıcı bir rafineri genişletilmesine müsaade edilmesi halinde, onların elde edecekleri bütün kâr dışarıya transfer edilecek, yani Türk toplumunun hayat seviyesini yükseltmeğe değil; yabancı şirketlerin milyonlarını arttırmağa yarayacaktır.

a) «Yabancı şirketlerin yapacağı genişletme işinin, millî müessesesinin kuracağı rafineriden daha ucuza mal olması» da, Türk toplumu ve Türk ekonomisi bakımından hiçbir değere sahip olmayan dayanaklardır. Zira millî müessesesinin yeni rafineriyi kuramaması, (bunun yerine yabancı şirketlerin rafinerilerini genişletmeleri) halinde, yabancı şirketler hem yeni yatırımları sermayeyi ve hem de kârlarının tamamını transfer edebileceklerdir. Bunun anlamı şudur: Yabancı şirketler, her 2,5 yılda bir üfle, millî müessesesinin kuracağı rafinerisinin değerini döviz olarak kendi memleketlerine transfer edebileceklerdir. O halde yabancı şirketlerin rafinerilerini genişletmesi, sonuç bakımından Türk toplumunun yüz milyonlarca dolar kaybına sebep olacaktır. Rafineriyi Türkiye Petrollerinin kurması halinde ise, bu rafineri neye mal olursa olsun, nihayet 2,5 yıl için

de kendisinal amoriye edeceğinden, bundan sonra geçecek her 2,5 yılda, memleket bir rafineri kurmak için lüzumlu yabancı ve Türk parasını tasarruf etmiş olacaktır. Bir benzetmeye müsaade edilsen: Tavuğun kaça satın alınacağı değil, yumurtaların kime ait olacağı önemlidir. Yabancı petrol şirketlerinin alacağı tavuğun (rafinerinin) bütün yumurtası (kârı), yabancı şirketlere ait olacağına göre, onun ucuz mal olmasının Türk ekonomisi bakımından önemi yoktur.

b) Bu münasebetin günü de kaydetmek isteriz ki, rafineri kurup işletmenin, Türk Devleti ve Türk millî müessesesi tarafından başarılabilen bir iktisadi faaliyettir. Çünkü Türkiye Petrolleri, birini yalnız başına, diğerini de % 51 ine ortak olarak, yıllardanberi iki rafineriyi (Batman ve İPRAŞ rafinerilerini) başarı ile işletmektedir. Rafineriyi kurmak ise, zaten işletici müesseselerin bizzat kendilerinin başardığı bir iş değildir. Mersin'deki ATAS rafinerisi dahil, ne Mobil, ne Shell, ne de BP tarafından kurulmuştur. Dünyada belli bir kaç tane rafineri kurucu firma vardır ki, rafineriyi biz de kursak, yabancı şirketler de kursa, zaten onlar tarafından inşa edilecektir. Şu halde sermayeyi temin ettiğimize göre, bu rafineriyi bizim kurduğumuz ve bu sayede onun değerine 2,5 sene sonra önü olmayan, aklin ve memleket yararını ön plânda tutuşun kazanılması sonucudur.

4 - Petrol ve petrol ürünleri, sadece iktisadi değere sahip olan gereklere değildir. Bu sebeple de Petrol Kanunu bile, memleketin döviz tasarrufunun yanında, millî güvenliği de Petrol Kanununun yündüğü amaç olarak ilân etmiştir. Millî güvenliğimiz bakımından ise, hele İzmir'de yapılması düşünülen rafineri gibi Jet uçaklarına yakıt üretecek bir rafinerinin, yabancı şirketler değil, millî müessesesinin elinde olması şarttır. Herhangi bir milletlerarası buhran anında, yabancı şirketler, dışarıdan hampetrol getirmeyi dardurabilecekler, mesela ambargo konduğunda ileri sürebileceklerdir. Bu şirketler, sadece kendi hampetrol kaynaklarından petrol getirecekleri içindir ki, onlardan daha fazla bir şey istemeğe de imkân yoktur. Oysa millî petrol müessesesi, dünyanın neresinde ve kimde petrol bulursa, onu getirerek, yine üretimine devam edebilir ve edecektir. Kıbrıs buhranı sırasında geçirdiğimiz tecrübeden, elbette ki ders çıkarılmış olmamız gerekir.

SONUÇ :

Türkyede iktisadi faaliyette bulunabilmek yetkisi Türk Devletine ve Türklerle aittir. Yabancılarla bu imkânın tanınması, Anayasamızın 4. 13 ve 41 inci maddelerinin ışığı altında «ancak Türklerin yapmadığı, başaramadığı işler» bakımından söz konusu olabilir. Rafinericilik bakımından ise, böyle bir durumun varlığı iddia edilemez. Şu halde, hem iktisadi hayatımız ve hem de millî güvenliğimiz bakımından, yabancı şirketlerin değil de millî müessesesinin rafineri kurması faydalı olduğuna göre, bu rafineri belgesinin derhal verilmesi ve kendisinde bir itiraz hakkı vebmeden yabancı şirketlerin böyle bir itiraz hakkının söz konusu olmadığını kendilerine bildirilmesi lazımdır. Şu kadarına bütün samimiyetle inanmaktayım ki, Türk Devletinin millî petrol müessesesi eliyle kuracağı bir rafineriye itiraz etme yetkisini kendisinde gören bu yabancı şirketler, eğer Atatürk'ün zamanında büyülesine bir gaf işleyerek, böylesine bir saygısızlıkta bulunarak (kendilerini âdetâ bir müstemlekedede sâhuk suretiyle) millî bir müessesesinin kurulmasına engel olmak maksadıyla harekete geçmiş olsalardı, onların bir hafta içinde Türkiye ile bütün ilişkilerinin kesilmesi yoluna gidilirdi; ve biz bu sözlere sâyetememiş olsak idik, Cumhuriyetimizin başını otan büyük insan, bizi en ağır olan ithamlarla kınırdı»

Bu hususta menfaatlerini koruma ve görüşünü savuma yetkisine sahip vekil sıfatıyla, her üç şirketin de itiraz yetkisine sahip olmadığına, bu sebeple de sulh görüşmelerine mahal bulunmadığına karar verilmesini ve millî müessesesinin talep ettiği belgenin derhal verilmesini saygılarımla talep ve istihdam ederim.

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O.
Vekili

Prof. Dr. Muammer Aksoy

(x) Zira bir rafineriyi genişletmek demek, gerçekte eski rafineri ile müteebbisin yeni bir rafineri kurması demektir.

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE AZAMİ KOLAYLIĞI.

● SAĞLIYAN YEGANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

Cavallioşun

BASIN - 16759 - A - 11028